

ISLOM MOLİYASI MOXIYATI VA UNING ZAMONAVIY IQTISODAGI O`NI

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Namangan filiali talabasi

Boyyedayev Sirojiddin Qobiljon O'g'li

Kirish

So`ngi o`n yilliklarda global iqtodiy tizida islom moliyasi tobora tta ahamiyat kasb etoqda, Islom moliyasi bu sharat tamoyillariga asoslangan adolat, halollik va ijtimoiy mas`uliyatga targ`ib qiluvchi moliyaviy tizimdur. U nafaqt musulmon mamlakatlarda, balki yevropa v Osiyoning rivojlangan davlatlarda ham keng o`rganilmoqda, Islom moliyasi tizim orqali iqtisodiy faoliyatini axloqiy tamoyillar asosidga yuritish moliyaviy barqarorchilikni taminlash va ijtimoiy tenglikni mustahkamlash ko`zda tutiladi.

Islom moliyasining mohiyati

Islom moliyasi – bu shariat (Islom shiati fihq) qoidalariga muofiq tahkil etilishi bo`lib asosiy maqsad iqtisodiy adolatni ta`minlash va ekspluatatsiyanioldini olishdir. Islom moliyasi Qur`on, Sunnat va fiqh me`yorlariga asoslanadi Shariatga ko`ra, boylik halol mehnat, xizmat yoki tovar almashinuvi orqali olinadi. Faqat real iqtisodiy faoliyat bilan bog`liq bo`lgan daromad manbalari joiz hisoblanadi.

Islom moliyasining asosiy tamoyilari

Islom moliyasi quyidagi asosiy tamoyilarga tayangan holda faoliyat yuritadi.

1. "Ribo(foiz) taqiqlanishi" - har qanday foizli kredit yoki ssuda shariatda man etilgan.
2. "G`arar(noaniqlik)" va "Maysir (qimor)" taqiqlanishi – shartnomalarda aniqlik, adolat va shaffoflik bo`lishi lozim.
3. "Halol faoliyarga investitsiya" - sipirtli ichimlik, qimor, qurol-yarog` kabi haromsahalar moliyalashtirilmaydi.
4. "Riskni Hamkorlikda bo`lishish" - foyda va zarar sheriklik asosida taqsimlanadi. Bu tamoyilar Islom moliyasini axloqiy, mas`uliyatli va insoniy qadriyatlar asosidagi tizimga aylantiradi.

Islom moliyaviy vositalari va institutlari

Islom moliyasida quyidagi asosiy moliyaviy vositalar mavjud: - "Murabaha" - tovarni ustama narxda sotish orqali moliyalashtirish. - "Mudaraba" - kapital egasi va ishbilirmon o`rtasidagi sheriklik. - "Musharaka" - sarmoyaviy sheriklik, foyda va zarar sheriklik asosida taqsimlanadi. - "ijara" - ijaraga asoslangan moliyaviy lizing tizimi. - "Sukuk" - real aktivlar bilan ta`minlangan Islomiy obligatsiyalar. - "Takaful" - o`zaro yordamga asoslangan islomiy axloqiy, mas`uliyatli va insoniy qadriyatlar asosidagi tizimga aylantiradi.

Islom moliyasing zamonaviy iqtisodiyotdagi o`rni

Bugungi kunda dunyo bo'ylab 80dan ortiq mamlakatda 500 dan ziyod Islom banklari faoliyat yuritmoqda. Ularning jami aktivlari 3 trilion AQSH dollaridan oshgan. Islom moliyasi nafaqat musulmon davlatlarda, balki Yevropa va Osiyoning rivojlangan mamlakatlarida ham jadal rivojlanmoqda. Masalan, Buyuk Britaniya, Germaniya va Yaponiya Islom moliya markazlarini tashkil etgan. Islom moliyasining

Afzaliklari : -Etik qadriyatlarga asoslanish

O'zbekistonda Islom moliyasini rivojlantirish iqtisodiy

O'zbekiston hukumati 2020-yil dan boshlab Islom moliyasini joriy etish va rivojlantirish bo'yicha faol siyosat yuritmoqda. Bugungi kunda 'Tenge Bank', 'Turustbank' va 'Asia Aiance Bank' shariatga mos xizmatlarni sinov tariqasida yo'lga qoingan. Shuningdek, Islom taraqqiyot banki mamlakatdagi infratuzilma loyihalarni moliyalashtirida muhim rol o'ynaydi. 2024-yilda 'Islom moliyasi to'g'risida' qonun loyihasi ishlab chiqildi. Kelajakda sukuk bozorini yaratish, takaful tizimini joriy etish va Islom moliyasi mutaxassislarini tayyorlash rejalashtirilgan.

Islom moliyasining raqobatchilari va rivojlanish jarayoni

Islom moliyasining asosiy raqobatchilari – an'anaviy foizli bank tizimi, fintex (raqamli moliya) va xalqaro g'arbiy moliya bozoridir. An'anaviy tizim keng infuraturuzilmaga ega bo'lsa-da, u iqtisodiy adolat tamoyillarini yetarlicha ta'minlaydi. Fintex esa raqamli texnologiyalar orqali tezkor va qulay xizmatlar ko'rsatmoqda, shu shababli Islom moliyasi ham halol fintex yo'nalishida rivojlanmoqda.

O'zbekistonda esa Islom moliyasi so'nggi yillarda faol rivojlanib, xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik kengaymoqda. Islom taraqqiyot banki, "Al-Hilal" va boshqa tashkilotlar bilan loyihalar amalga oshirilmoqda.

Islom moliyasining global tajribasi

Islom moliyasi bugungi kunda 80 dan ortiq davlatlarda faoliyat yuritmoqda. Eng yirik Islom moliyaviy markazlar:

Malaziya,
Saudiya Arabistoni,
Birlashgan Arab Amirliklari,
Bahrayn,
Turkiya.

2024-yil holatiga ko'ra, Islom moliyaviy aktivlar hajmi 4 trilion AQSH dollaridan oshgan. Bu esa Islom moliyasining jahon iqtisodiyotdagi o'rnini mustahkamlaydi

Xulosa

Islom moliyasi – bu nafaqat diniy, balki iqtisodiy – ijtimoiy va axloqiy jihatdan ham muhim tizimdir.

U iqtisodiy faoliyatni halol m`yorlar asosida yo`lga qoyadi, ijtimoiy adolatni ta`minlaydi va jamiyatda barqarorlikni mustahkamlaydi O`zbekiston uchun ham Islom moliyasi rivojlantirish iqtisodiyotning yangi, barqaror bosqichiga o`tish uchun muhim omil bo`la oladi.

Foydaniilgan adabiyotlar:

1. Karimov A “Islom iqtisodiyoti asoslan”-Toshkent :O`zbekiston Islom akademiyasi nashiryoti, 2020
2. Usmonov B. Islom moliyasi tizimi va uning iivojlanish istiqbolari.” Toshkent moliya instuti 2021.
3. Chapsa M.Umer. Islomic Economics: Theary and Prachice.-K SA: Islomic Development Bank, 2019.
4. Siddiqi M.N. Bankning voshout tnterest.-Lahore: Islomic Publi-cahons, 2018
5. “Islomic Finance Development Report
6. 2023”-Thomson Reuters I Islomic Development Bank.